

OSA I

TORPEDOVENE BDITELNYJN LÖYTYMINEN

LÄHTÖ SUKELTAMAAN

Elettiin heinäkuun loppua vuonna 1990. Viimeinen työpäivä ennen kesälomaa oli ohi, viikonloppu edessä ja olin juuri saapunut kotiin. Puhelin soi miltei välittömästi.

Juha soitti ja pyysi sukeltamaan jonnekin. Hän ja Mikko halusivat merelle. Kumppanukset olivat keväällä käyneet P1 sukelluskurssin ja olivat innokkaita jokapaikan ja -sään lähtijöitä. Täytyy myöntää että minä en ollut yhtään innostunut, olin sen verran itsekäs ihminen. Ajattelin ettei noviisien kanssa pääse kunnon sukelluksille. Lupasin kuitenkin lähteä, jos he tulisivat hakemaan minua. He sanoivat tulevansa puolen tunnin kuluttua. Vastasin jotain epämääräistä ja suljin puhelimen.

Pakkasin sukellusvarusteeni valmiiksi autotallin eteen. Mietiskelin siinä samalla että en taida viitsiä sukeltaa lainkaan. Taidan olla vain pintamiehenä.

Auto kurvasi pihaan ja pojat astuivat ulos autosta täynnä intoa. Pakkasimme tavarat yhdessä autoon. Matka alkoi ja ajelimme kohti Reposaarta, jossa seuran tukialuksella Octopusilla oli laituripaikka. Pohdimme matkalla, että mihin päin lähdettäisiin. Säpin majakkasaarelle? Ei, se oli liian kaukana iltasukellukselle. Kaijakariin, Skutskärin hyllylle? Ei, se oli jo useaan kertaan nähty.

Ehdotin, että menisimme etsimään vuonna 1917 uponnutta venäläistä torpedovene Bditelny'tä. Tulisi sitäkin sitten aina silloin tällöin etsittyä. Menisimme johonkin kohtaan sitä oletettua uppoamisaluetta, heitettäisiin ankkuri alas ja otettaisiin koordinaatit ylös. Sukellettaisiin ankkurin ympärillä muutama kierros, ja jos mitään ei löytyisi niin olisi ainakin sellainen paikka tiedossa johon ei enää kannattaisi mennä. Hyvä ajatus, tehdään niin, pojat kuorolaisuivat.

Saavuimme Reposaarelle reggae-musiikin pauhatessa kaiuttimissa. Auto peruutettiin laiturille seuran tukialuksen viereen. Lastasimme sukellusvarusteemme kannelle; kassit hytin ulkoseinää vasten ja pullot kiinnitettiin kumilenkeillä reelinkiä vasten. Kone startattiin käyntiin. Puhelimet, kaiku ja navigaattori kytkettiin päälle. Köydet irti ja lokikirjaan kirjoitettiin lähtömerkinnät. Juha istui ruorin ääressä ja ohjasi aluksen irti laiturista väylälle.

- No, mihin mennään. Juha kysyi. Istuin vieressä navigaattorin paikalla ja katselin merikarttaa mietiskellen sopivaa etsintäpaikkaa oletetulta alueelta. Tökkäsin sormeni kartalle. - Mennään tonne, sanoin. Painoin sormeni kohdalla olevat syvyydet mieleeni ja kurottauduin ottamaan harppia sekä viivotinta. - Mihin? Juha kysyi. - Tohon vai. Ja tökkäsi sormensa kartalle muutamaa senttiä ylemmäs "omasta" paikastani. - Ei kun tähän. Sanoin ja tökkäsin harpin kärjen "oikeaan" paikkaan. Otin paikan koordinaatit paperille ja laitoin sen navigaattorin viereen, jotta Juha näkisi mihin aluksen ajaisi.

Ajelimme aallonmurtajan aukosta ulos. Meri aukeni aavana edessämme. Pieni tuulenväre eikä mainittavaa aallokkoa. Pilvistä. Hieno keli. Mikko keitteli kahvia ja juttelimme tietysti sukeltamisesta, mistä muustakaan.

ETSINTÄ JA LÖYTÖ

Aikamme ajettuamme olimme jo varsin lähellä etsintäpaikkaa. Katselimme kaikuluotaimen piirtämää pohjan kuvaa, mutta mitään hylkyyn viittaavaa ei tietenkään näkynyt. Mikko meni keulaan valmiiksi laskemaan ankkurin. Vauhti hiljennettiin miltei tyhjäkäynnille ja Juha ajoi aluksen täsmälleen sovittuun kohtaan. Annoin merkin Mikolle ja ankkuri kolisi pohjaan. Mikko päästi sopivasti löysää köyttä ja kiinnitti ankkurinköyden. Kone pysäytettiin.

Äänet vaimenivat. Kaikuluotaimen kynä suhisi piirtäessään pohjaviivaa noin 14 metrin kohdalle. Pysäytin kynän.

Pojat siirtyivät kannelle kokoamaan varusteitaan. Täytin samalla sukelluspöytäkirjaa ja suunnittelimme yhdessä sukellusta. Sanoin että en viitsi sukeltaa lainkaan. Juha kyllä olisi sukeltanut uusintasukelluksen kanssani, mutta en oikein ollut sukellustuulella. Polttelin sen sijaan piippua ja katselin kun pojat valmistautuivat sukellukseen. Merkitsin poikien lähtöpaineet vielä pöytäkirjaan ja sitten he olivat valmiit. Nostin sukeltajalevyn katolle. Pojat hyppäsivät veteen ja uivat ankkuriköydelle. Vaihdoin OK-merkit ja he painuivat pinnan alle.

Seurailin kuplien nousua ja liikkumista aikani. Odottelin, katselin maisemia ja kulutin aikaa. Kupliakaan ei enää erottunut. Sitten suunnitellun sukellusajan lähestyessä loppua pojat pulpahtivat pintaan jonkin matkan päästä aluksesta. Kaikki OK. He lähtivät uimaan pinnassa kohti alusta. Kun he olivat keulan kohdalla, huikkasin heille ihan piruuttani: - Löytyikö mitään? - Ei oikein mitään. Juha sanoi. - Paitsi tämä! ja heilutteli ruosteista levynpalasta kädessään. Helkkari! Sydän sykähteli ja korvissa suhisi.

Pojat nousivat kannelle virnistellen. Miltei tempaisin ruosteisen palan käteeni ja tutkiskelin sitä. Sen reunat oli reijitetty. Niitinreijät, hyllyn osa! Seurasi sekava kysymys- ja vastauskilpailu. Pojat selostivat löytäneensä jonkun matkaa tuohon suuntaan ruosteisia levyn palasia ja jotain kompassin näköisiä kuoria. Veneen alla oli vain hiekkaa, mutta löydöt olivat jossain kivikkoisessa rinteessä.

Minun päässäni takoi koko ajan: Bditelnyj.- Se ei voi olla mikään muu! Päätin sittenkin sukeltaa katsomaan tuota paikkaa. Mikko jäisi venemieheksi. Juhalla oli vielä 100 baria ilmaa (hitot siitä vaikka olisi ollut vain 10 baria). Hänen oli näytettävä paikka. Teimme pikaisen sukellussuunnitelman. Puin varusteet päälleni ja hyppäsimme veteen.

Uimme ankkuriköydelle ja laskeuduimme hiekkapohjalle. Näkyvyys oli noin kolme metriä. Juha otti kompassista suunnan ja lähdimme räpylöimään eteenpäin. Katselin ympärilleni silmä tarkkana. Näin vain aaltokuvioista hiekkapohjaa ja pieniä kiviä siellä täällä. Sitten alkoi loiva nousu. Hiekkapohja muuttui kivikkorinteeksi. Rautalevyä, pieni pala! Ja tuolla toinen. Nyökkäilimme toisillemme. Uimme palalta toiselle. Mikäs tuolla oli? Pyöreäpohjainen kattila jossa on lasikansi. Kompassi? Ei, vaan ennemmin valonheitin tai sen tapainen. Sellaisia löytyi toinenkin. Ne vaikuttivat messingiltä. Näiden oli pakko olla torpedoveneen osia! Hieno homma. Enempää osia emme etsinnöistä huolimatta löytäneet. Emme osuneet itse päähylylle. Aika alkoi olla täysi. Käännyimme takaisin alukselle päin. Uimme alas rinnettä hiekkapohjalle ja hetken matkaa uituamme aloitimme nousun. Päämme puhkaisi pinnan parinkymmen metrin päässä aluksesta. Mikko katseli meitä keulakannelta. Näytimme OK-merkit.

Mikko kyseli kannelle päästyämme lisätietoja. Kerroimme kiihkeästi havaintomme. Sanoin heille, että olimme melko varmasti Bditelnyj'n lähellä. Pojat olivat innoissaan. Uusi hylkylöytö! Vaihdoimme siviilit päällemme ja joimme tapauksen kunniaksi kahvit. Merkitsin navigaattorin lukemat tarkemmin paperille. Starttasimme koneen ja nostimme ankkurin. Suunnittelimme paluumatkalla jo seuraavaa reissua, ja kuka soittaisi kenellekin sukelluskaverille uudesta löydöstä.

HYLKY LÖYTYY

Seuraavana iltana lähti toinen innokas sukellusryhmä uudestaan paikan päälle. He löysivät hieman lisää yksittäisiä levynkappaleita, mutta eivät vielääkään mitään isompaa, varsinaista hylynosaa.

Sitä seuraavana iltana mentiin isommalla sukellusryhmällä etsintöihin, mutta hieman pohjoisemmaksi kuin edelliskerralla. Sukeltajia pudottautui veteen pareittain. Minä ja Olli jäimme viimeiseksi. Jurpo meni pintapoijun kanssa. Kaikki hajaantuivat suunnitelman mukaan hieman eripuolille. Aikaa kului ja pareja saapui takaisin. Jurpo oli löytänyt merimiinan 16 metristä! Pirkko ja hänen parinsa löysivät muutamia ammuksia! Toiset parit löysivät taas lisää levynpalasia. Mutta ei vielääkään hylkyä.

Olli ja minä halusimme löytää sen miinan. Hyppäsimme veteen ja lähdimme Jurpon osoittamaan suuntaan. Uimme hetken aikaa, kunnes Olli näytti ylösmarkin. Pinnalla hän sanoi päänsä olevan helvetin kipeä ja ilma maistui pahalta. Ihmeteltiin sitä siinä kun uimme takaisin alukselle. Kannella maistelimme ilmaa ja totesimme sen maistuvan alkoholille! Syy oli se, että pikkukompressorin oli juuri huollettu ja sen varoventtiili oli puhdistettu viinalla. Useasta huuhtelusta huolimatta kaikki viina ei ollut näköjään vielä lähtenyt. Minun pulloni oli täytetty heti Ollin jälkeen, mutta en maistanut mitään erikoista. Mistä lie johtunut? Olli jäi lepäämään aluksen kannelle testaamaan uutta hapenantolaitettamme, hoito muuten auttoi.

Otin pintapoijun ja jatkoin miinan ja hyllyn etsintää. Uin ristiinrastiin rinteiden länsipuolella ja vähän päälläkin. En löytänyt mitään, en ensimmäistäkään hyllyn osaa. En edes pientä rautalevyn palasta. Vain kivikkoa ja hiekkaa!

Palasin alukselle mieli mustana ja pullossa 60 baria painetta jäljellä. Kysyin Pirkolta, että missä niitä ammuksia oli ollut. Hän viittasi koilliseen. Sanoin jatkavani vielä hetken. Laskeuduin alas pohjaan ja lähdin reipasta vauhtia koilliseen. Levynpalasia! Jatkoin matkaan ja löysin pari litistynyttä hylsyä. Tutkiskelin niitä hetken. Ilmaa jäljellä 40 baria. Päätin jatkaa vielä hetken ja kääntyä idän kautta takaisin veneelle. Uiskentelin silmä tarkkana, mutta en löytynyt mitään erikoista, silloin tällöin pieni levynpalanen osui näkökenttään. Tein laajan kaarroksen ja uin hetken matkaa takaisinpäin. Yht'äkkiä edessäni oli iso messinkiesine! Sydän hypähteli. Katselin ympärilleni ja näin ison kasan rautalevyä ja muuta metallisilppua vasemmalla puolellani, uin sinne. Ikkunaventtiilejä! Iso kappale laivan kylkeä, joka oli kaatunut pohjaa vasten. Jumalauta. Nyt se löytyi!

Kiertelin niitä hetken ihmetellen. Varmaan seitsemän venttiiliä. Katsoin painemittaria, alle 20 baria. Uin takaisin sille isolle messinkiesineelle, joka vaikutti joltain ankkuriklyysirakenteelta. Laitoin pintapoijun siihen kiinni ja nousin ylös. Olin alle 100 metrin päässä veneestä.

Juha tuli kumiveneellä hakemaan. Porukat arvasivat että olin löytänyt jotakin, kun pintapoiju oli pysynyt paikallaan pitkän aikaa. Olin täynnä tyytyväisyyttä ja hymyilin kuin aurinkoinen hangon keksi selostaessani veneen kannella löytöäni.

Seuraavilla sukelluksilla löysimme pari torpedokärkeä ja yhden höyrykattilan. Totesimme myös, että olimme löytäneet laivan keulaosan ja että suurin osa torpedoveneen hylkyä oli edelleen löytämättä.

Kirjoittanut Seppo Salonen

OSA II

TORPEDOVENE BDITELNYJN LÖYTYMINEN

Sukellukset hyllyn keulaosalla jatkuivat ahkerasti. Uusia mielenkiintoisia löytöjä tehtiin miltei joka sukelluksella, koska hyllyn jäänteet olivat levinneet suhteellisen laajalle alueelle. Jotain kuitenkin vielä puuttui.

Olin vuosien varrella kerännyt tietoa torpedoveneen tuhoutumisesta ja sen perusteella tiesimme, että laiva oli miinaanajossa katkennut komentosillan kohdalta, eli se oli kahdessa osassa. Hyllyn pääosa komentosillasta taaksepäin oli ajautunut melko kauas räjähdyspaikalta, näin olivat senaikaiset pelastusyhtiön edustajat sanomalehdille kertoneet. Mutta minne?

Erään kerran saavuimme keulaosalle hieman eri suunnasta. Kaikuluotain piirsi pohjan ääriiviivaa, tasaista hiekkapohjaa. Sitten pohja alkoi nousta muodostaen kivikkoisen rinteet ja vajosi taas alaspäin piirtäen hiekkapohjaa. Yllättäen luotaimeen ilmestyi terävä kolme metriä korkea piikki. Katsoin navigaattorista sijainnin ja kirjoitin lukemat paperille. Ehkä se oli vain kivi, pohdiskelin. Olihan näitä piikkejä aiemminkin tullut, joitain niistä oli tarkistettu ja todettu isoiksi kiviksi. No, olipa sijainti kuitenkin tallessa, ehkä sekin vielä tarkistettaisiin. Jatkoimme matkaa keulaosalle suorittamaan sukelluksia.

Kului pari viikkoa ja kesälomani viimeinen viikonloppu oli aluillaan. Reposaaren kokoontui pieni sukeltajajoukko. Olimme kolonneet torpedoveneen keulaosaa niin monet kerrat, että kaipasimme jo vaihtelua. Tällä kertaa päätimme tarkistaa tuon aiemmin havaitsemani kolmimetrisen piikin.

Octopus suuntasi kulkunsa tuttuun tapaan Mäntyluodon ja Reposaaren aallonmurtajien välistä avomerelle. Keula nyökkäili lievässä aallokossa ja pärskeet kastelivat ohjaushytin lasit. Jonkin aikaa ajettuamme lähestyimme kohdetta. Kaikuluotain piirsi tuttua hiekkapohjaa ja pian rinne ilmestyi kölin alle. Hiljensin vauhdin miltei tyhjäkäynnille ja ajoin koordinaattien osoittamalle paikalle. Ei tullut piikkiä näkyviin. Ajoimme ristiin rastiin aluetta löytämättä mitään, ei piikin piikkiä. Olipa sitkeässä tuon piikin hakeminen. Lopulta kaiku piirsi paperille piikin. Ei kuitenkaan tarpeeksi korkea, mutta se sai kelvata meille. Pysäytin aluksen paikalleen ja ankkuri pudotettiin veteen.

Päätimme lähteä kolmen hengen tiiminä sukeltamaan; Esko, Lauri ja minä. Laadimme yksinkertaisen etsintäkuvion ja loikkasimme veteen. Uimme ankkuriköydelle ja laskeuduimme kohti pohjaa. Pinnassa oli kolmen metrin

paksuinen samea vesikerros jossa oli runsaasti levää, mutta onneksi pohjassa oli suhteellisen kirkasta, näkyvyys oli ehkä neljä metriä. Uimme ankkurille ja otimme ennalta sovitun suunnan. Esko oli vasemmalla, Lauri keskellä ja minä oikeassa reunassa. Olimme rinteen reunassa ja uimme länteen. Kivikko harveni ja syvyys lisääntyi, näkyvyyskin samalla huononi. Yllättäen tunsin kuinka pariköyttä kiskottiin rajusti, käännin Laurin suuntaan ja uin hänen räpylöidensä tuntumassa. Tulin hänen ja Eskon viereen. Esko oli löytänyt hylynosan! Näytimme toisillemme nnokkaat OK-merkit ja kuplaryöpyt kohosivat pintaa kohden.

Löytämämme osa oli kiilamaisesti kapeneva osa, jossa oli samantyylinen klyysireikä kuin keulassa. Torpedoveneen valokuva oli syöpynyt mieleeni hyvin ja tunnistin osan aluksen peräpiikiksi. Lähellä sitä oli hiekassa laivan pohjanosan kaaritusta. Uimme osalta toiselle, kunnes edessä kohosi tumma hahmo, höyrykattila. Kattilan päädyssä oli joukko messinki- tai pronssiventtiileitä, hankasin erään niistä puhtaaksi ja näin niissä kyrillisiä kirjaimia. Nousimme kattilan päälle ja jatkoimme eteenpäin. Hämäryydestä piirtyi näkyviin toinenkin kattila, jonka ylitettyämme laskeuduimme alas ja olimme höyrykoneen päällä. Männät ja männänvarret sojottivat sekaisena rykelmänä ylöspäin. Männät olivat selvästi kahdessa rivissä. Jatkoimme edelleen eteenpäin. Koneen takana oli vielä kolmaskin kattila ja sen jälkeen iso röykkiö taipuneita metallilevyjä. Se oli selvästi laivan pohjaosa joka oli taittunut jyrkästi ylöspäin. Laskeuduimme sen päältä hiekkapohjalle emmekä havainneet enempää osia, hylky loppui siihen. Olimme vihdoinkin löytäneet Bditelnyjn hyllyn pääosan.

Uimme takaisinpäin hyllyn sivua pitkin. Näkyvyys oli huonontunut rajusti sillä räpylänpotkut olivat laittaneet hienojakoisen siltin liikkeelle. Osan matkasta etenimme miltei käsikopelolla. Saavuimme jälleen peräosan luokse. Laurilla oli pintapoiju mukana ja hän sitoi sen klyysiin kiinni. Nousimme narua pitkin hitaasti ylös kohti veden pintaa.

Pinnalla sylkäisimme regut pois suusta ja aloimme yhteen ääneen kehua mahtavaa sukellusta. Octopus kellui keula meihin päin muutaman kymmenen metrin päässä ja pintauinti sinne sujui rattoisasti. Pohdiskelin uidessani, että kesälomani oli tosiaan onnistunut hyvin. Ensimmäisenä viikonloppuna löydettiin keulaosa ja viimeisenä loputkin hylystä.

Kirjoittanut Seppo Salonen